

Tummen upp! Svenska åk 6

PROVLEKTION: SKRIVA OCH ANPASSA SPRÅKET

Tummen upp! är en serie häften som kartlägger elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven i Lgr 11.

Provlektionen

Följande provlektion är ett utdrag ur Tummen upp! I uppgiften prövas elevernas förmåga att formulera sig i skrift och anpassa språket i författandet av en berättande text. Lektionen består av:

- Tummen upp! lärarsida från sidan 46
- Elevuppgifter från sidan 30-31, *En rolig händelse*.
- Utdrag ur bedömningsstödet

Bedömningsstödet

Till Tummen upp! finns ett kostnadsfritt och nedladdningsbart bedömningsstöd som hjälper dig att värdera elevsvaren i förhållande till kunskapskraven. Det tar upp utvalda uppgifter och visar på vilka kvalitetsaspekter som bör beaktas. Bifogat finns ett utdrag kopplat till elevuppgiften.

Så här arbetar du med provlektionen:

1. Läs igenom lärarsidan och uppgifterna
2. Kopiera upp sidorna med elevuppgifter till klassen
3. Låt eleverna lösa uppgifterna
4. Använd bedömningsstödet som hjälp vid rättning och återkoppling

Mer om förmågorna:

Förmågorna och kunskapskraven i svenska kan vara lite svåra att överblicka. Se Skolverkets matris [Kunskapsprofil_sv.pdf](#) för hur de förhåller sig till varandra. Uppgiften i provlektionen ska bedömas mot det kunskapskrav som svarar mot förmågan "att formulera sig i skrift" och ett par av de som rör förmågan "att anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang".

Av kunskapskraven och Skolverkets bedömarträning går att utläsa några mer konkreta kvalitetsmått att använda när du bedömer mot de båda förmågorna:

Att formulera sig i skrift:	Att anpassa språket:
Går innehållet att följa?	Används gestaltande beskrivningar?
Underlättar/försvårar strukturen förståelsen?	Varvas berättande med dialog?
Används strukturen som stilmedel?	Förmedlas upplevelser eller bara händelser?
Varierar eleven ordval och meningsbyggnad?	Hur utvecklade är elevens omdömen om texter?
Kan eleven hantera tempus?	

Tips för fortsatt arbete!

Behöver eleverna träna mer på att formulera sig skriftligt och anpassa sitt språk? Dessa förmågor lämpar sig väl att träna i par eller grupp.

Dela in klassen i några olika grupper utifrån vad eleverna främst behöver träna på, baserat på resultatet av uppgiften i Tummen upp! Ge varje grupp några utvalda aspekter att titta närmare på, t.ex. gestaltande beskrivningar och variation i ordval och meningsbyggnad. Eleverna får sedan en text att arbeta med parvis inom varje grupp. De ska tillsammans granska den och sedan skriva om den så att den blir bättre. Om du har gamla sparade elevtexter (anonyma) av olika kvalitet kan sådana gärna användas (om inte, börja samla nu!).

Låt sedan eleverna skriva varsin egen kort text och instruera dem att särskilt tänka på de aspekter som de tidigare arbetade med. Ge gärna några alternativa teman att skriva på. Därefter får eleverna åter parvis (kanske i nya par inom samma grupp) bedöma varandras texter. Avslutningsvis kan de hjälpas åt att skriva om båda texterna så att de blir bättre.

Till läraren

Tummen upp! Svenska Kartläggning åk 6 är ett arbetshäfte som kartlägger elevernas kunskaper i svenska utifrån kunskapskraven i Lgr 11. Häftet fungerar som ett förberedande kartläggningsmaterial inför vårens nationella prov i svenska i åk 6. Resultatet ger lärare och elever god kännedom om vilka kunskaper eleven har i svenskämnet. Det ger också goda riktlinjer för vad eleven bör träna mer på för att uppnå kunskapskraven vid eventuella kunskapsluckor. Häftets uppgifter och elevernas resultat kan därför ses som ett ”rättesnöre” för vilka moment du som lärare bör uppmärksamma och vad som ska stå i centrum under läsåret i åk 6. Materialet ger läraren ett tydligt underlag inför betygsättningen i samma årskurs.

Häftets struktur och innehåll

Lgr 11 är uppbyggd av syften, centralt innehåll och kunskapskrav. *Tummen upp!* följer samma struktur med förenkling av rubrikerna i det centrala innehållet. Övningarna är framtagna på en nivå som harmonierar med de nationella kunskapskraven, som i sin tur motsvarar stoffet i det centrala innehållet.

Häftets övningar är på så sätt indelade i följande områden: LÄSA, SKRIVA, TALA, LYSSNA OCH SAMTALA samt KÄLLKRITIK. Övningarna är tänkta att likna de nationella proven och prövar de kunskaper som eleverna lägst ska ha uppnått i slutet av åk 6. Längst ner på sidorna står de kunskapskrav som varje övning kartlägger.

Undervisning i svenskämnet i åk 4–6

För att eleverna ska uppnå kunskapskraven i åk 6 krävs det att läraren är väl insatt i det centrala innehållet, dvs. de moment och delmål som kunskapskraven förutsätter. Tillsammans skapar stoffet i det centrala innehållet och kunskapskravens moment och delmål en röd tråd i svenskarbetet under åk 4–6.

Elevens egen reflektion och delaktighet

Det är viktigt att fånga elevernas reflektioner kring sitt eget arbete i ämnet svenska. Varje moment avslutas därför med två olika rutor beroende på vad momentet innebär och vilket kunskapskrav det prövar: *I vilka övningar ger du dig tummen upp?* och *Hur gick det?*

För att varje elev ska förstå och vara delaktig i sin kunskapsutveckling är det av största vikt att eleverna är insatta i vad kunskapskraven innebär och *vad* i det centrala innehållet som kraven motsvarar. Först då kan eleven se en röd tråd i strävan att utveckla förmågorna i ämnet.

Utvärdering

På sidan 47 finns en matris som visar var i häftet de olika kunskapskraven prövas. Kunskapskraven är markerade med en symbol som visar "*tummen upp*". Den kan lärare och/eller elev fylla i när de anser att ett kunskapskrav är uppnått.

Matrisen passar bra att använda som underlag vid pedagogisk planering, utvecklingssamtal med elev och förälder och elevens individuella utvecklingsplan.

Bedömning

När du bedömer dina elevers svar bör du iaktta om de har med adekvat fakta, har en klar förståelse för den och dessutom förmår analysera/reflektera över den nyvunna kunskapen.

Många gånger är skrivuppgifterna anpassade så att de kartlägger flera kunskapskrav samtidigt. De kan därmed användas för bedömning av fler kunskapskrav än det/de som direkt anges nederst på sidan.

På Libers hemsida, www.liber.se finns facit med ett enkelt bedömningsstöd som nedladdningsbar pdf.

Sidan 45 består av skrivlinjer och är tillåten för kopiering för de elever som önskar mer skrivutrymme i sina texter.

För diktering av orden på sidan 25 finns meningarna som nedladdningsbar pdf på Libers hemsida.

En rolig händelse

Respons

Läs texten som en kompis har skrivit i sitt eget häfte på sidan 30. Fundera över vad du tycker om texten. Skriv först sådant som är bra. Ge sedan förslag på vad som kan bli bättre.

Jag läste _____ text.
(Kompisens namn)

Personbeskrivningar

Bra: _____

Så kan texten bli bättre: _____

Miljöbeskrivningar

Bra: _____

Så kan texten bli bättre: _____

Berättelsens struktur (den röda tråden)

Bra: _____

Så kan texten bli bättre: _____

Ordval

Bra: _____
Så kan texten bli bättre: _____

Hur gick det?
Ringa in handen.

Eleven ger **enkla** omdömen om texters innehåll och bearbetar texter utifrån respons mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

31

SKRIVA

KUNSKAPS-
KRAV!

Skriva – en text med tydligt innehåll, struktur och språklig variation

ÖVNING

Min berättelse (s. 28), En rolig händelse (s. 30), Tågresan (s. 32)

ELEVSVAR 1	ELEVSVAR 2	ELEVSVAR 3
<p>Se bifogat elevsvar, Tågresan (E) på s. 21.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten bedöms nå kraven för godtagbar nivå. Textens struktur och händelseförlopp gör så att läsaren kan följa med i texten och förstå innehållet.</p> <p>Berättelsen har en tydlig början, innehåll och slut, dock kan slutet anses lite kort och snopet.</p> <p>Språket är enkelt och begripligt för läsaren. Däremot innehåller texten flera stavfel.</p> <p>Vid två tillfällen vill eleven förmedla starka känslor i texten, dels genom att använda ett utropstecken i slutet av följande mening: "När de hade satt sig på sina platser och en man hade tittat på biljetterna så var flickan borta!", dels genom upprepning av verbet "grät" ("Hon grät och grät.")</p> <p>Textens innehåll och elevens sätt att skriva skvallrar om möjligheten att händelsen är självupplevd av eleven.</p>	<p>Se bifogat elevsvar, Tågresan (C) på s. 22.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten bedöms nå kraven för godtagbar nivå med god marginal. Textens struktur och händelseförlopp gör det enkelt för läsaren att följa med i texten och förstå innehållet.</p> <p>Berättelsen har en tydlig början, innehåll och slut. Innehållet tyder på en välutvecklad idé om händelseförloppet redan innan eleven började skriva.</p> <p>Eleven varierar språket på olika sätt. T.ex. kan eleven med säkerhet växla mellan två olika tempus, preteritum i löpande text och presens i dialogerna. Eleven använder sig även av en tanke/fråga mitt i texten som passar utmärkt i sammanhanget, "Var fanns hennes pappa?". Eleven använder sig också av ett gammalt uttryck, "Men vad i hela friden!", för att förstärka Sveas förvåning över sittplatsen.</p> <p>Meningarna relativt korta och enkla. Stavfelen är få.</p>	<p>Se bifogat elevsvar, Tågresan (A) på s. 23.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten bedöms nå kraven för godtagbar nivå med mycket god marginal. Textens uppbyggnad lyfter texten och elevens förmåga att hoppa direkt in i handlingen imponerar.</p> <p>Textens innehåll tyder på en välutvecklad och genomtänkt idé redan innan eleven började skriva.</p> <p>Eleven varierar språket och förhöjer på så sätt läsoplevelsen, bl.a. genom gestaltande beskrivningar, användandet av huvudsatser och bisatser och variationen av korta och långa meningar.</p> <p>Eleven växlar med god säkerhet mellan olika tempus och skjuter även in frågor på passande ställen i texten och markerar starka känslor med utropstecken i slutet av en mening.</p> <p>Eleven visar klar förståelse för sina läsare (målgruppen) genom sina beskrivningar om hur ungdomar, och i synnerhet Olof, känner i pappas närvaro, "Han glömde genast bort att han egentligen tyckte det var pinsamt att ha pappa med sig. Pappa såg glad ut, nästan lite tårögd."</p>
BETYG E	BETYG C	BETYG A
<p><i>Eleven kan skriva olika slags texter med begripligt innehåll och i huvudsak fungerande struktur samt viss språklig variation.</i></p>	<p><i>Eleven kan skriva olika slags texter med relativt tydligt innehåll och relativt väl fungerande struktur samt förhållandevis god språklig variation.</i></p>	<p><i>Eleven kan skriva olika slags texter med tydligt innehåll och väl fungerande struktur samt god språklig variation.</i></p>

Skriva – en berättande text med gestaltande beskrivningar och tydlig handling

ÖVNING

Min berättelse (s. 28), En rolig händelse (s. 30), Tågresan (s. 32)

ELEVSVAR 1	ELEVSVAR 2	ELEVSVAR 3
<p>Se bifogat elevsvar, En rolig händelse (E) på s. 24.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten bedöms nå kraven för godtagbar nivå. Texten har en tydlig början, innehåll och slut och händelserna kommer i kronologisk ordning.</p> <p>Innehållet är begripligt för läsaren, men de gestaltande beskrivningar som förekommer i texten är få.</p> <p>Personer och händelser radas upp utan fördjupning i någon/några personer och/eller händelser.</p> <p>Språket är enkelt och innehåller flera stavfel.</p> <p>Mot slutet av berättelsen tar elevens eget intresse för kompisens och datorspelet överhand och eleven är på gränsen till att tappa tråden, men räddar sig i slutet. Då märker man visserligen en viss trötthet och slutet kan uppfattas som något kort och avhugget.</p> <p>Vid ett tillfälle förutsätter eleven att läsaren förstår vem Marta är. " ... sjöng vi en sång för min lillasyster. Marta blev glad ...". Detta kan å andra sidan också uppfattas som ett stilmedel.</p>	<p>Se bifogat elevsvar, En rolig händelse (C) på s. 25.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten har enkel struktur med händelser som berättas i kronologisk ordning.</p> <p>Trots att händelserna kan betraktas som en uppräknings utvecklar eleven till viss del dessa med förklaringar vilket gör texten lättförståelig och innehållsrik.</p> <p>Texten innehåller gestaltande beskrivningar som är mer eller mindre utvecklade.</p> <p>Texten innehåller några stavfel som troligtvis är slarvfel och uppstått när eleven haft bråttom. Önskvärt vore att sitta ner med eleven och fråga eleven lite mer om just de orden. Mer tydligt är att eleven behöver träna på sammansatta ord eftersom flera ord är särskrivna.</p>	<p>Se bifogat elevsvar, En rolig händelse (A) på s. 26.</p> <p>Helhetsbedömning</p> <p>Texten är väl strukturerad.</p> <p>Innehållet har flera gestaltande beskrivningar vilket gör att läsaren snabbt och enkelt kan skapa sig egna bilder i huvudet.</p> <p>I början av berättelsen visar eleven att den behärskar användandet av citattecken när eleven markerar vilken sång som sjöngs för mormor.</p> <p>Några meningar innehåller bisatser. Eleven visar därmed att den behärskar kommativering vid huvudsats och bisats.</p> <p>Eleven förstärker känslan i slutet genom att infoga ett citat från mormors tal. " – Jag älskar er alla och hoppas jag får leva många år till så jag får fortsätta ha så här trevligt med er." Sista meningen är att betrakta som ett stilmedel där författaren vill förstärka och förmedla en känsla som innebär att läsaren förmår läsa mellan raderna och förstår att mormor är så rörd att hon har tårar i ögonen.</p> <p>Texten innehåller endast ett stavfel, resturangen, vilket bör uppmärksammas för eleven.</p> <p>Sammanfattningsvis kännetecknas den här texten av att vara en mindre "jag-centrerad" text än de två tidigare texterna på E- och C-nivå och har en fin berättarteknik.</p>
BETYG E.	BETYG C	BETYG A
<p><i>Eleven skriver berättande texter som innehåller enkla gestaltande beskrivningar och enkel handling.</i></p>	<p><i>Eleven skriver berättande texter som innehåller utvecklade gestaltande beskrivningar och utvecklade handling.</i></p>	<p><i>Eleven skriver berättande texter som innehåller välutvecklade gestaltande beskrivningar och välutvecklade handling.</i></p>

Skriva – omdömen för bearbetning av texter mot ökad tydlighet och kvalitet

ÖVNING

Läs texten som en kompis har skrivit i sitt eget häfte på sidan 30. Fundera över vad du tycker om texten. Skriv först sådant som är bra. Ge sedan förslag på vad som kan bli bättre. (s. 31)

ELEVSVAR 1

Eleven ger i första hand exempel utifrån hur intressant eleven själv tycker att texten är och mer sällan utifrån textens läsbarhet och kvalitet. Eleven har svårt att släppa sitt eget "jag".

Eleven skriver generellt fler kommentarer under "Bra" än under "Så kan texten bli bättre". Eleven har lättare att tycka till utifrån den konkreta texten, och har inte lika lätt att ge förbättringsförslag.

Eleven skriver generellt mer text under de första två rubrikerna, vilka kan ses som mer konkreta och därmed också lite enklare (Person- och Miljöbeskrivningar).

ELEVSVAR 2

Eleven läser texten objektivt och kommenterar utifrån textens innehåll och läsbarhet.

Eleven skriver kommentarer och ger också förslag under rubriken "Så kan texten bli bättre". Uppmärksamma särskilt elevens förslag under de två sista rubrikerna vilka kan upplevas som något svårare för eleven att ge respons på (Berättelsens röda tråd och Ordval).

ELEVSVAR 3

Eleven läser texten objektivt och kommenterar utifrån textens innehåll och läsbarhet.

Eleven har god kännedom om hur en text är uppbyggd och visar det genom att t.ex. kommentera "den röda tråden". Eleven har också god kännedom om vilka typer av ord som gör en text intressant och läsvänlig. Eleven kommenterar t.ex. beskrivande ord, svåra ord, återkommande eller varierande ord och hittar i vissa fall förslag på nya ord.

BETYG E

Eleven ger enkla omdömen om texters innehåll.

BETYG C

Eleven ger utvecklade omdömen om texters innehåll.

BETYG A

Eleven ger välutvecklade omdömen om texters innehåll.

En rolig händelse (E)

Igår fylde min lillasyster sex år. Då kom mormor och morfar och farmor och så kom min moster och hennes man Anders och så min lillkusin som är 2. Sen kom min andra moster. Hon har ingen man och inga barn heller. Sen kom pappas kompisar Josef och Osman. Efter en stund kom våra grannar. Deras barn Alexis och Denise är kompisar med min lillasyster. När alla hade kommit sjöng vi en sång för min lillayster. Marta blev glad som en fågel och hoppade upp och ner när vi sjöng. Sen fick hon persenter. Några var rosa och jetefina. Av mej fick hon en burk som man blåser bublor. Det kan bli jetestora bublor. Jag har också en burk. Marta vill alltid låna min. Mamma lagade mycket mat hela dagen. Efter maten åt vi tårta. Alla satt och pratade i vardasrummet och Marta lekte ute med sina kompisar. Jag fick gå till en kompis då. Min kompis bor nästan brevid mej. Vi hade jetekul för vi smög på Marta och hennes kompisar. Då blev de arga på oss och pappa skrek att vi skulle sluta. Då gick vi in till Kim. Vi spelade dator. Jag vann två gånger. Kim vann en gång. Sen gick jag hem. Då hade Marta redan gått och lagt sig. Mamma sa att hon var trött.

En rolig händelse (C)

Jag fyller år den 22 augusti. Det var för en månad sen. Då fyllde jag 12 år. Den dan hade vi släkten på kalas. Min bästa kompis Hedda fyller år en vecka senare. Därför bestämde vi att ha ett födelsedags party på helgen mitt emellan våra födelsedagar. Vi hade partyt hos mig för vi bor lite större än Heddass familj. Vi bjöd några kompisar i klassen, några från vår jympagrupp och några som bor i området. Vi bestämde att det skulle vara ett pijamas party och att alla skulle komma klockan sex på kvällen. Hedda och jag gjorde små kort som vi satte på bordet innan alla kom så att de skulle veta var de skulle sitta. Det blev som en riktigt bordplacering som man har på bröllop och fina fester.

Alla hade pijamas på sig när de kom. Hanna hade en moronrock som var röd med vollanger på sidorna. Den var jättefin och alla ville ha den på sig. Hedda och jag hade varit på stan och köpt nya nattlinnen. Det kändes lite konstigt att ta på sig nattlinnet och sminka sig med maskara efteråt. Jag hjälpte Hedda att locka hennes hår och sätta upp det i en knut med vita pärlor i. Eftersom jag inte har så långt hår och det inte går att göra så mycket med det så plattade jag det bara. Ibland kan jag bli avunsjuk på alla som har långt hår. Det skulle jag oxå vilja ha. Men jag blev ändå nöjd med ett par nya silver örhängen som jag hade köpt.

När alla kom åt vi hamburgare och pommis. Alla fick göra sin egen hamburgare. Vi pratade och skrattade så mycket att vi nästan kissade på oss. Sen gick vi ner i tjällaren och åt popkorn och pratade om killarna som går på skolan. De går på högstadiet. Då kom vi på att vi skulle leka heta stolen. Det var jätte roligt och lite pinsamt också för då var man tvungen att berätta allt man kände. Sen kom pappa ner och frågade om vi ville bada i ute tunnan. Han hade satt på den så den var varm. Det ville alla utom Vilma och Ebba. Men alla fick inte plats samtidigt så vi badade bara en kort stund. Efter det var alla ganska trötta så då satte vi på en film. När alla hade åkt hem gick jag och Hedda och la oss. Vi somnade nästan direkt. När vi vaknade fick vi pannkakor och smothi till frukost.

En rolig händelse (A)

När min mormor fyllde 70 år förra året överraskade vi henne med att kidnappa henne. Det började på morgonen. Min och mina kusiners familj hade förberett frukost. Mina kusiner hade köpt bröd och pålägg. Vi hade med oss juice, kokta ägg och chokladbollar som vi åt efter frukosten.

Mormor blev jätteförvånad när vi ringde på dörren på morgonen. När vi klev in sjöng vi "Ja må hon leva" och jag hade en luciakrona på mig eftersom hon fyller nära lucia, fast dagen innan. Mormor stod i nattlinnet och jag såg att hon hade tårar i ögonen. När vi hade ätit frukost skålade vi med mormor, alla vuxna drack schampanj och jag och mina kusiner drack cider.

Sen körde vi mormor till en frisörsalong. Där fick hon sitta i några timmar och bli fin. När vi hämtade henne hade hon jättefina lockar i håret.

På lunchen kom den största överraskningen. Då hade vi bett mormors kompisar i kören att sjunga för henne på en restaurang. De sjöng julsånger. Alla gäster som satt och åt tystnade och lyssnade också på sångerna. Mormor blev så glad att hon började gråta. Många i min familj grät också. Det var väldigt fint och det var kul att se mormor så överraskad.

Alla mormors vänner var med och åt och de berättade tokiga saker som de brukar göra i kören. Då kändes mormor inte så gammal längre. Hon skratade och skojade med sina vänner, precis som jag gör med mina kompisar. Mormor fick en kurs i målning av sina vänner. Hon älskar Gotland och målar mest landskap därifrån. Hemma hos henne finns det nästan bara tavlor med får och landskap med mycket gräs och ängar och klippor också. Vi var kvar på restaurangen flera timmar.

Mamma och hennes syster åkte i förväg från restaurangen ut till mina kusiners lantställe. Det är en röd stuga som ligger ganska nära havet, fast man måste cykla till vattnet. På sommaren ser allt annorlunda ut. Då är det grönt och färgglatt med alla blommor. Men när vi kom ut till stugan var det jättemysigt i huset. Mamma och min moster hade tänt ljus och det hördes julmusik ända ut på gården när vi parkerade. Inne luktade det stearinljus och gammalt hus, precis som det brukar göra hos mina kusiner på landet.

I vardagsrummet hade mamma lagt ut kriter och tjocka, vita papper till alla. Mormor fick vara vår lärare. Vi skulle rita ett landskap med en horisont och hon lärde oss att tänka på olika punkter på pappret. Jag gjorde ett vinterlandskap som liknade det utanför fönstret. På kvällen åt vi en middag som alla hjälptes åt att laga. Jag och mina kusiner gjorde marängswiss till efterrätt. Då höll mormor tal. Hon berättade hur glad hon var för alla överraskningar och att hon fått vara tillsammans med oss hela dan.

– Jag älskar er alla och hoppas jag får leva många år till så jag får fortsätta ha så här trevligt med er.

Jag såg att mormor var väldigt nöjd, det syntes i hennes ögon.